

2018-048

Archeologienota Rijkevorsel Oostmalsesteenweg

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

11-4-2018

Titel: Archeologienota Rijkevorsel Oostmalsesteenweg

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2018C276

Intern projectnummer: 2018.048

Locatiegegevens: Rijkevorsel Oostmalsesteenweg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 176646 en Y: 224522; X: 176763 en Y: 224677

Kadastergegevens: Rijkevorsel, afdeling 2, sectie E, perceel 44D (zie figuur 4)

Topografische kaart: zie figuur 2 en 3

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Ben Lenaerts (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 11/04/2018

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANDE WERKEN	6
2.2. BEKNOPT HISTORISCH, LANDSCHAPPELIJK EN ARCHEOLOGISCH KADER	9
2.3. SYNTHESE	20
3. SAMENVATTING	21
4. BIBLIOGRAFIE	22
5. BIJLAGES	23

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor een terrein langsheen de Oostmalsesteenweg in Rijkvorschel (provincie Antwerpen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 5000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoont dat:

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 2.0, p. 106. Voor dit project is het eerste element van toepassing. Het doorslaggevend aspect betreft de bespreking van het onderzochte gebied in zijn landschappelijk, historisch en archeologische kader.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer, het raadplegen van enkele digitale en analoge bronnen kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

Info over het project werd aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werden bijkomend enkele digitale en analoge bronnen geraadpleegd.

2. Bureauonderzoek

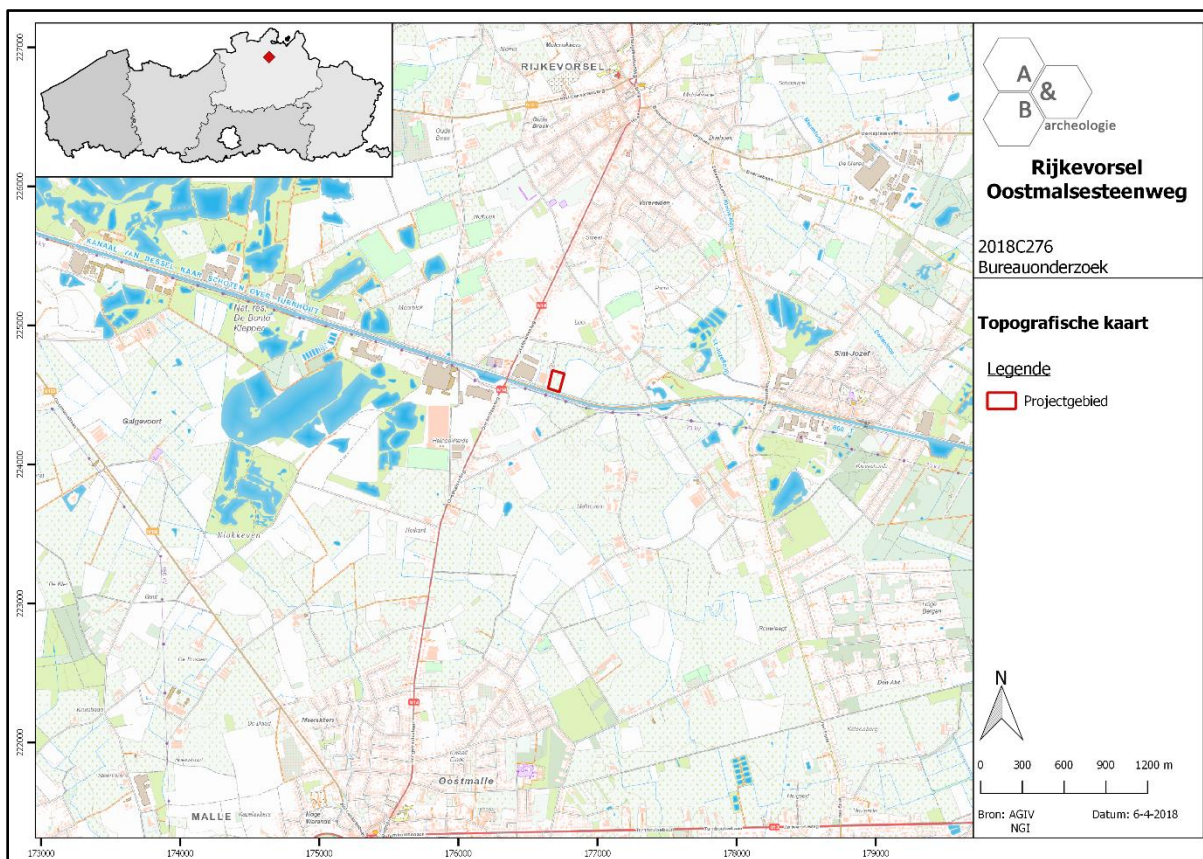
2.1. Huidige toestand en geplande werken

Het plangebied is 11640m² groot en maakt deel uit van een bestaand industrieterrein. Het is gelegen in het zuiden van de gemeente Rijkevorsel, ten oosten van de Oostmalsesteenweg en ten noorden van het kanaal Dessel-Schoten en de gracht Kleine Mark. Op het terrein is een deel van een bedrijfshal, een verharding en een bufferbekken aanwezig. In de oostelijke strook bevindt zich een dubbele gracht. Deze inrichting is te zien op de luchtfoto van 2017; aangezien dit deel van het bedrijventerrein recent werd aangelegd, is het nog niet aangeduid op de topografische kaart.

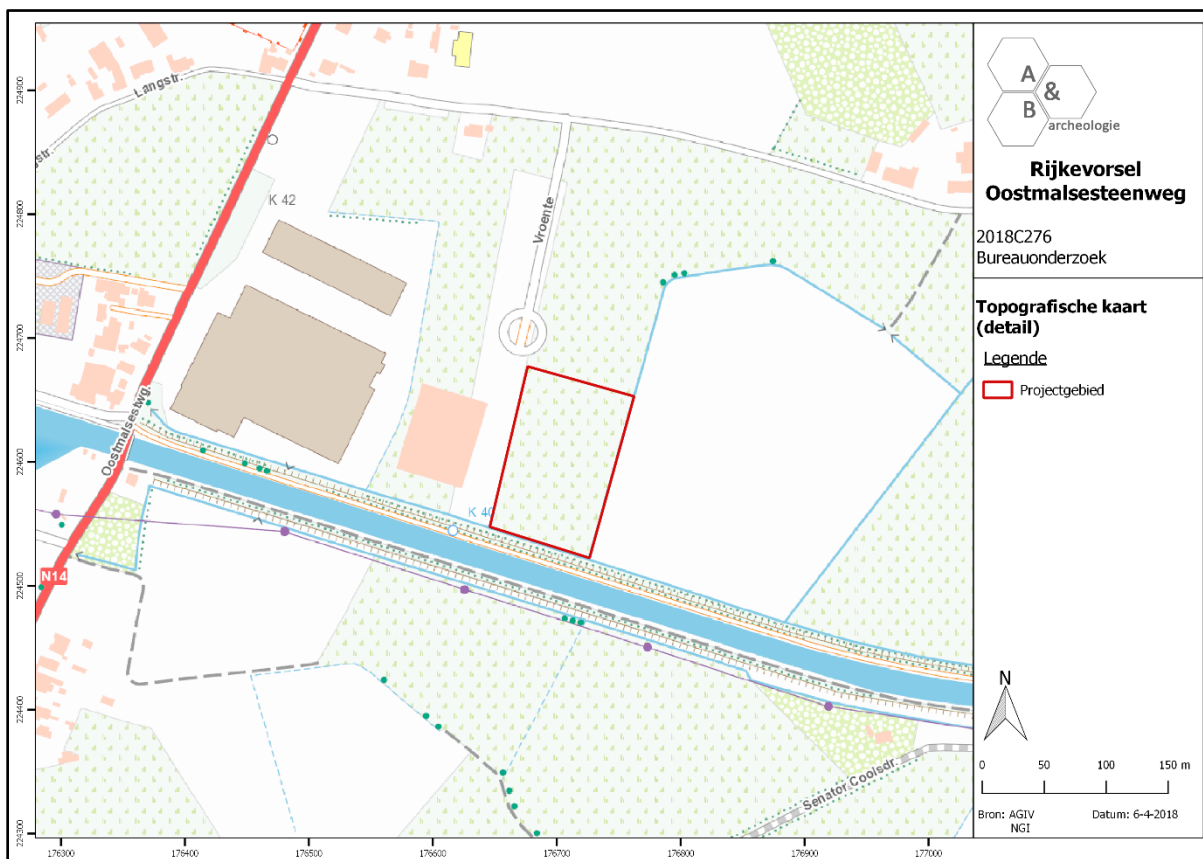
De geplande werken voorzien in de uitbreiding met een nieuwe loods van 102 bij 29,38m, met daaromheen een nieuwe verharding. De bestaande inrichting wordt hierbij verwijderd. Het bufferbekken wordt gesupprimeerd en verlegd naar de oostelijke strook van het plangebied.

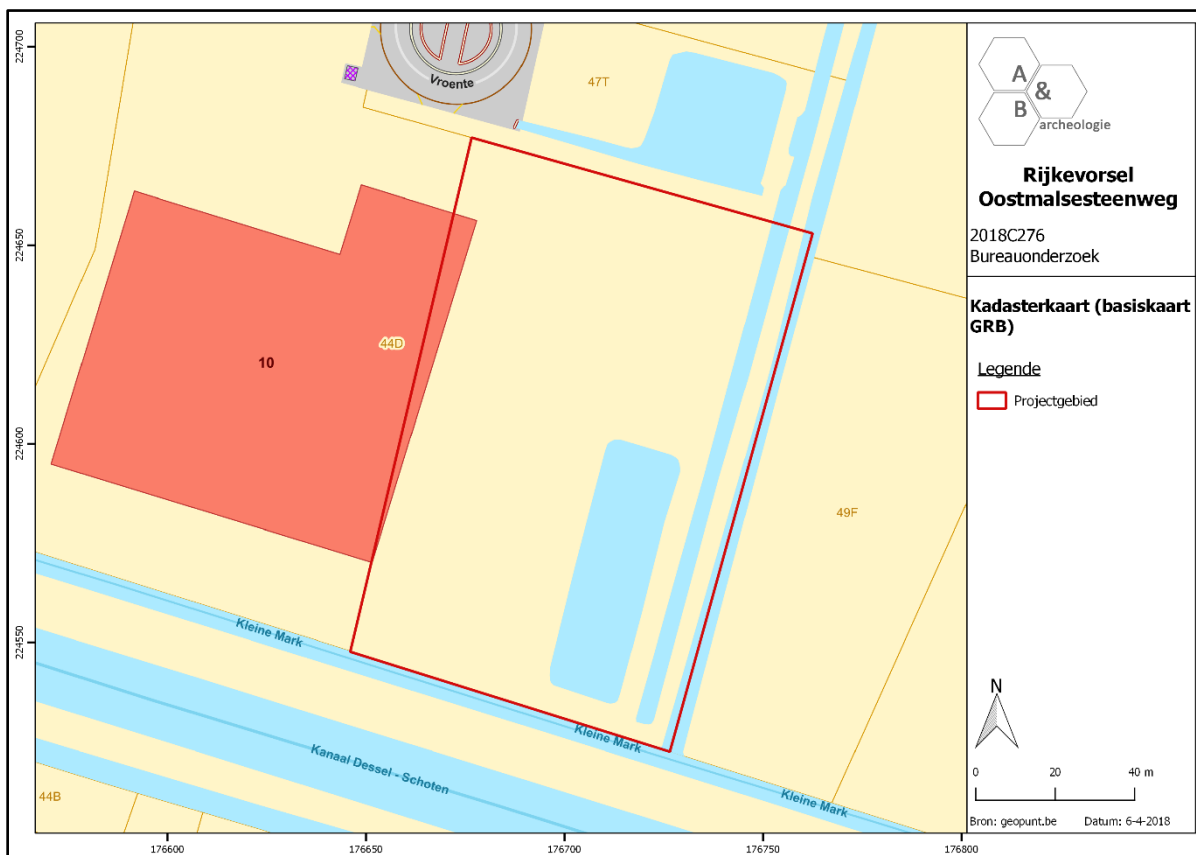
Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt).

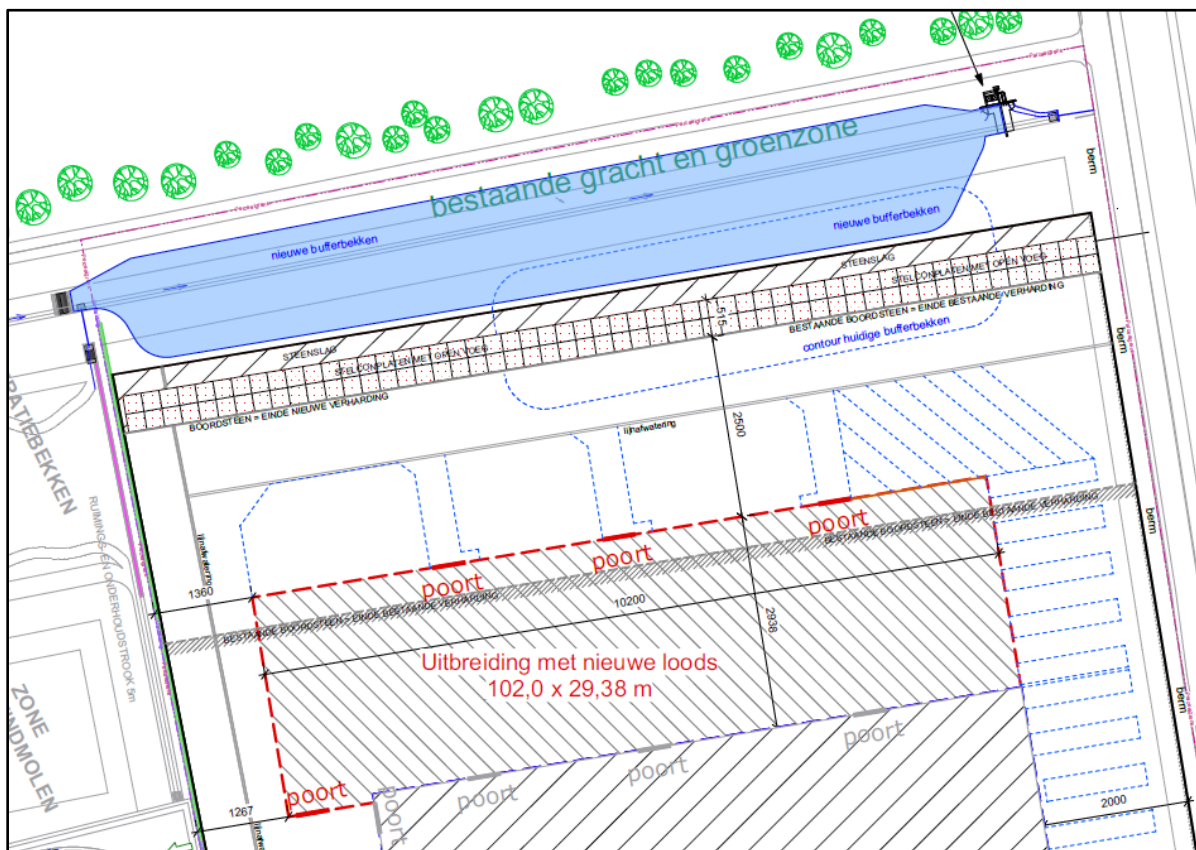
Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

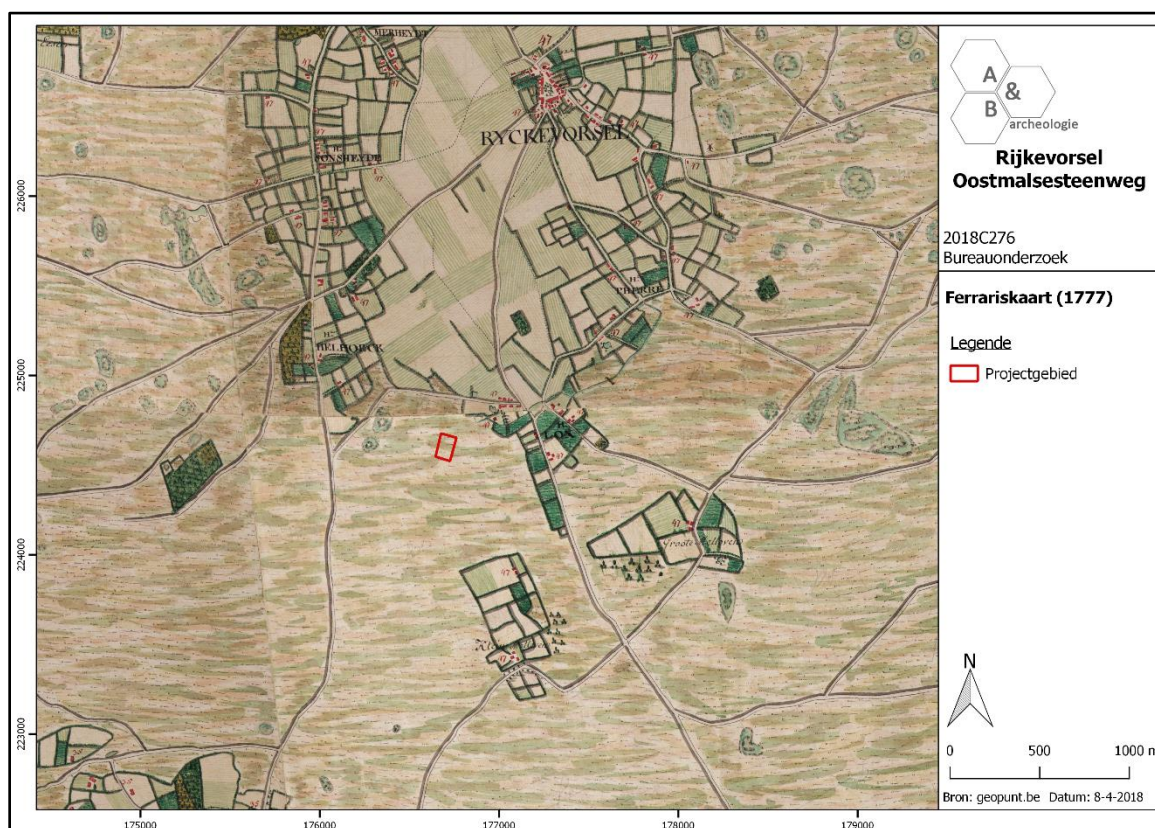
Figuur 4 Zicht op de kadasterkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

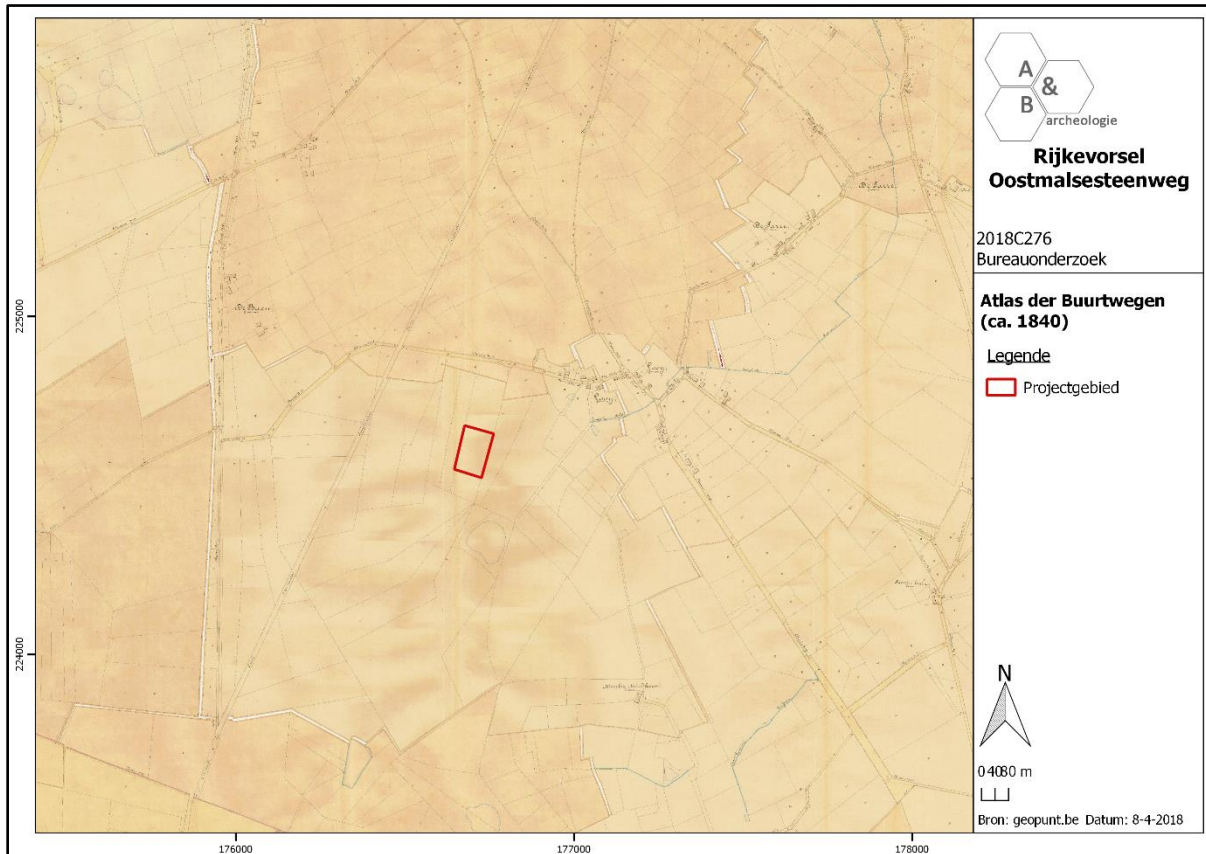
Figuur 5 Uittreksel uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer). Zie bijlage voor het volledige plan.

2.2. Beknopt historisch, landschappelijk en archeologisch kader

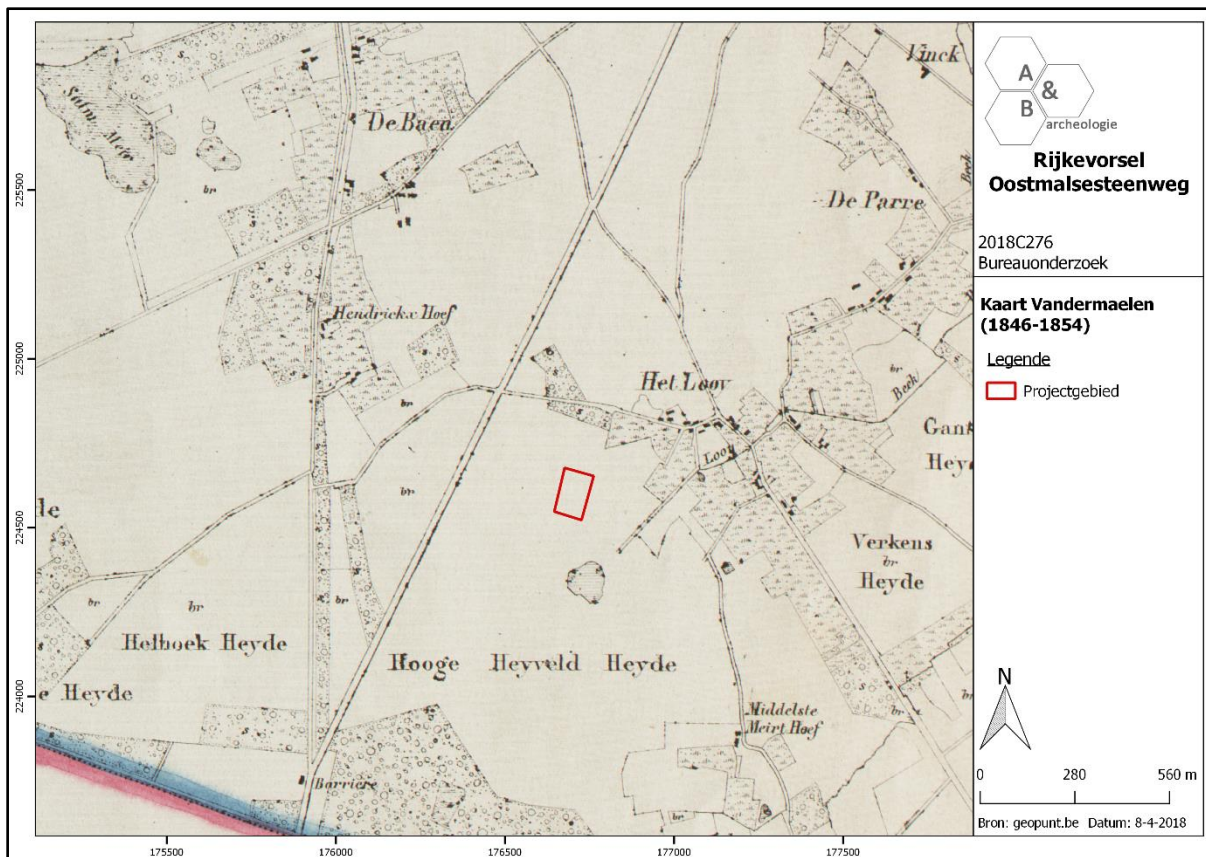
Op de Ferrariskaart (ca. 1777) wordt het plangebied ingekleurd als heidegebied. Op de kaarten uit midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Vandermaelenkaart) is het plangebied en de omgeving onbebouwd. Ten noordoosten bevindt zich het gehucht Het Looy. Het kanaal is niet aanwezig, dat werd pas in de tweede helft van de 19de eeuw aangelegd. Het kanaal wordt wel aangegeven op de topografische kaarten uit 1872 en 1909, het terrein blijft in die periode onbebouwd. De luchtfoto van 1971 toont dat het terrein op dat moment in gebruik is als landbouwgebied. Op de percelen ten oosten ervan werd vermoedelijk aan zandwinning gedaan; op de luchtfoto van 1979-1990 is de ondertussen met water opgevulde groeve duidelijk te zien. Het plangebied zelf is in gebruik als weiland, dit is ook in 2013 nog het geval. De groeve is ondertussen opgevuld, enkel de vreemde percellering in het noorden herinnert nog een anomalie uit het verleden. Vanaf 2014 verandert de situatie ingrijpend: het bedrijventerrein en bijhorende wegenis is in volle ontwikkeling. Op het plangebied is in de zuidwestelijke hoek een bufferbekken aanwezig, in het noorden is verharding aangebracht. Het centrale deel is braakliggend. In 2015 is de verharding in het noorden wat uitgebreid, op het centrale deel lijken er grondwerken te zijn uitgevoerd. Op heden is het terrein volledig ingenomen door bebouwing en verharding. Het bufferbekken is verlegd van het zuidwesten naar de zuidoostelijke hoek. Bij de aanleg en de verdere ontwikkeling van dit deel van het bedrijventerrein hebben er aanzienlijke bodemingrepen plaatsgevonden: het bouwrijp maken van het terrein, allerhande werfverkeer, het oprichten van de bestaande loods en het aanleggen van verharding als stockageplaats voor zware machines (beiden 2017), en de uitgravingen voor het voormalige en het huidige bufferbekken hebben een diepe impact gehad op de bodem.

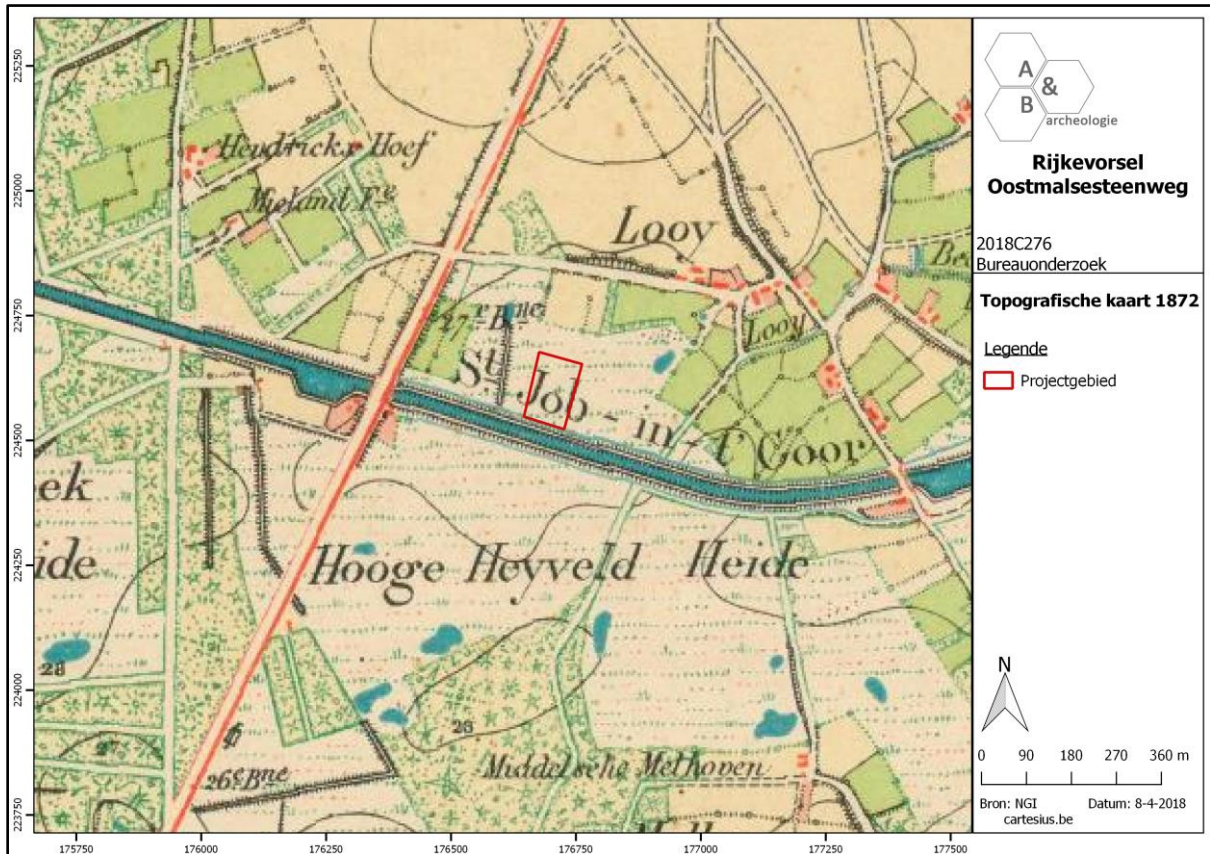
Figuur 6 Plangebied aangeduid op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

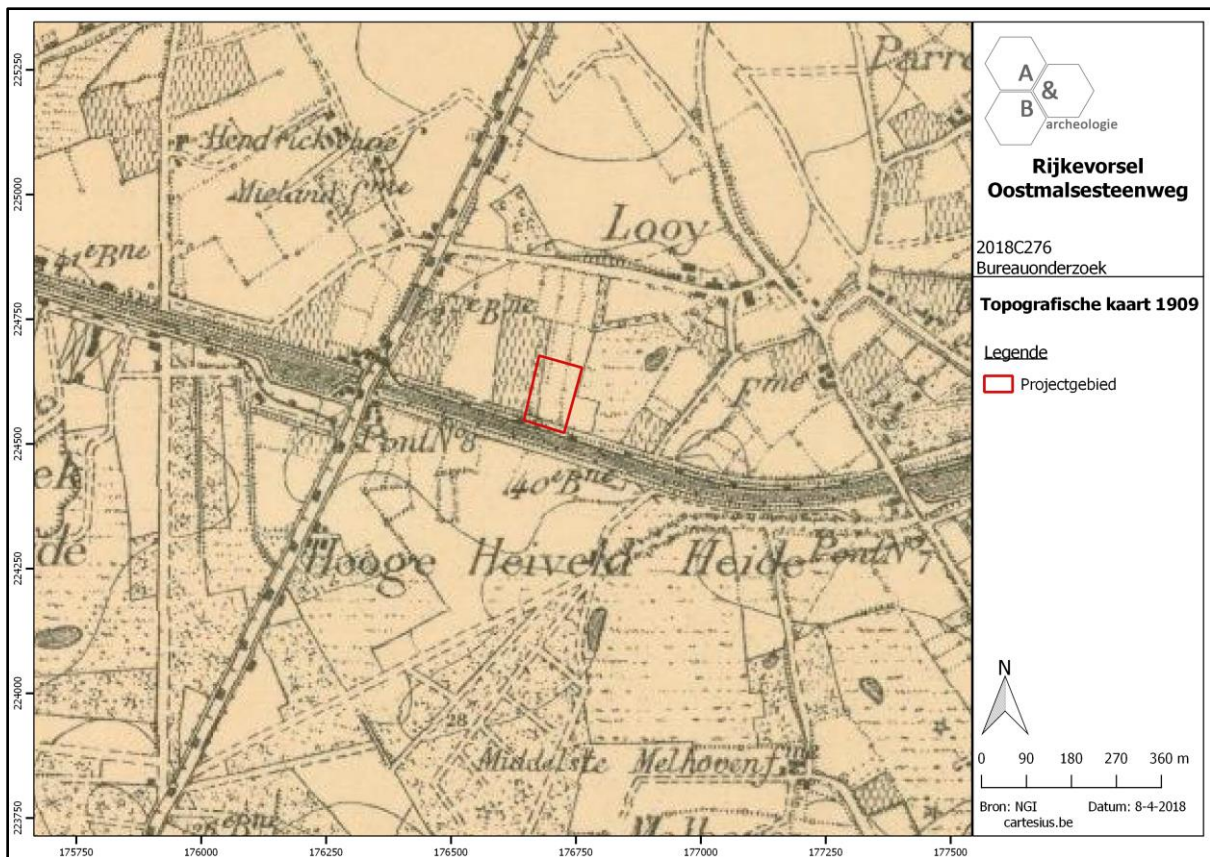
Figuur 7 Plangebied aangeduid op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

Figuur 8 Plangebied aangeduid op de Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).

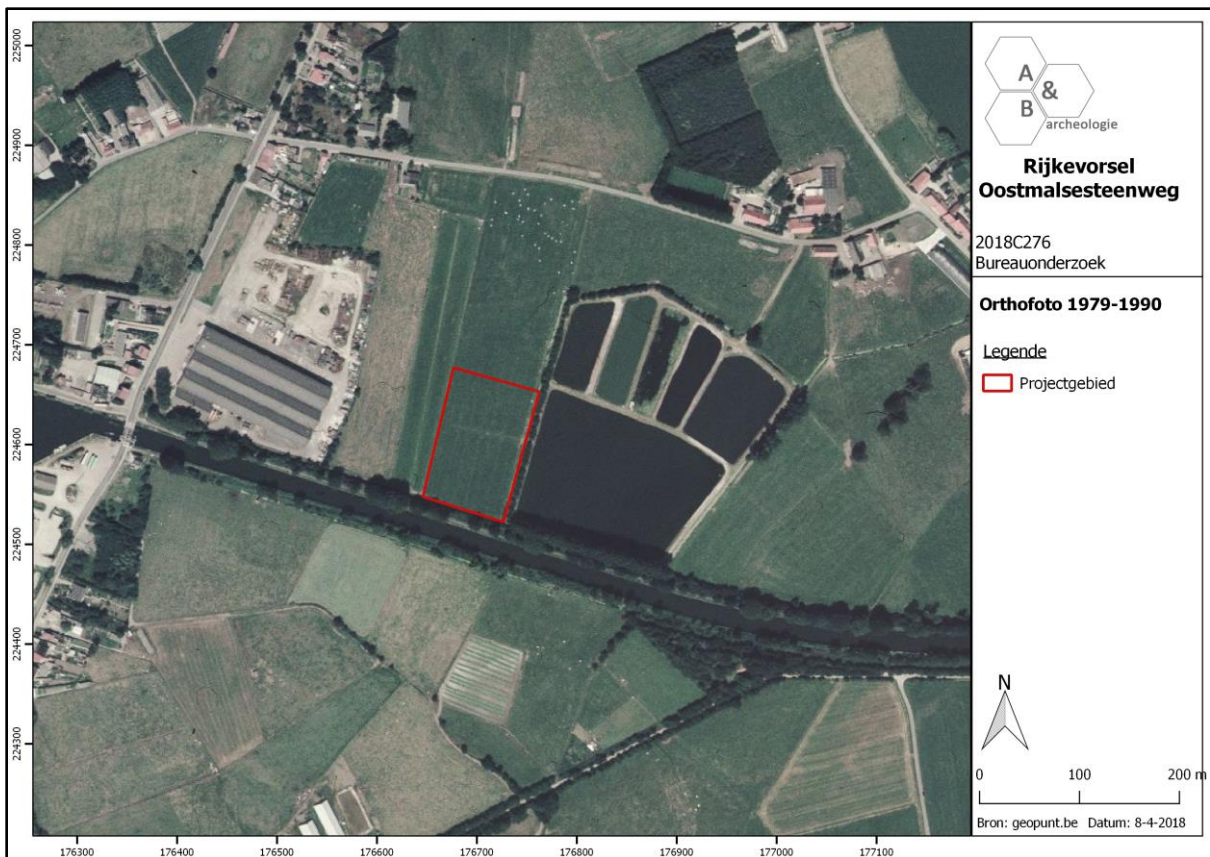
Figuur 9 Plangebied aangeduid op de topografische kaart van 1872 (bron: NGI).

Figuur 10 Plangebied aangeduid op de topografische kaart van 1909 (bron: NGI).

Figuur 11 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

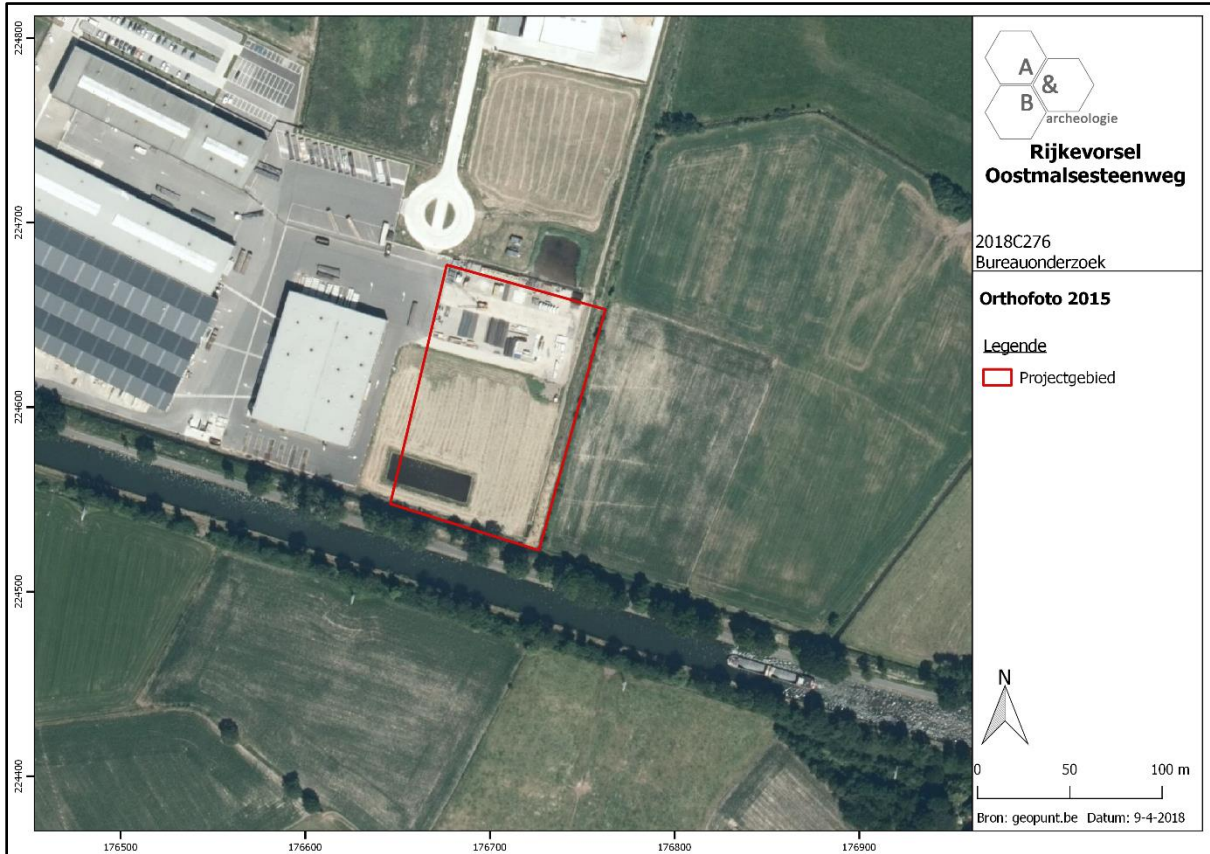
Figuur 12 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2013 (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2014 (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2015 (bron: geopunt.be).

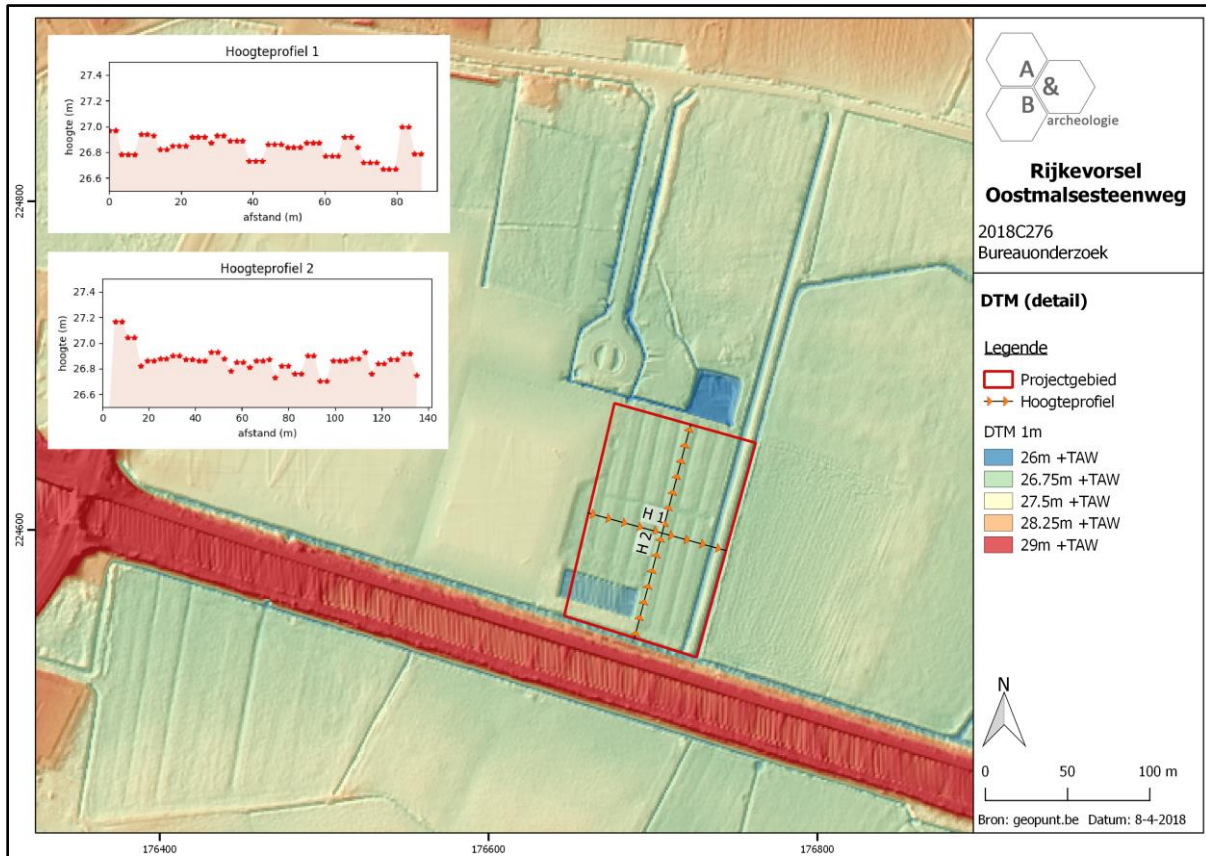

Figuur 16 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

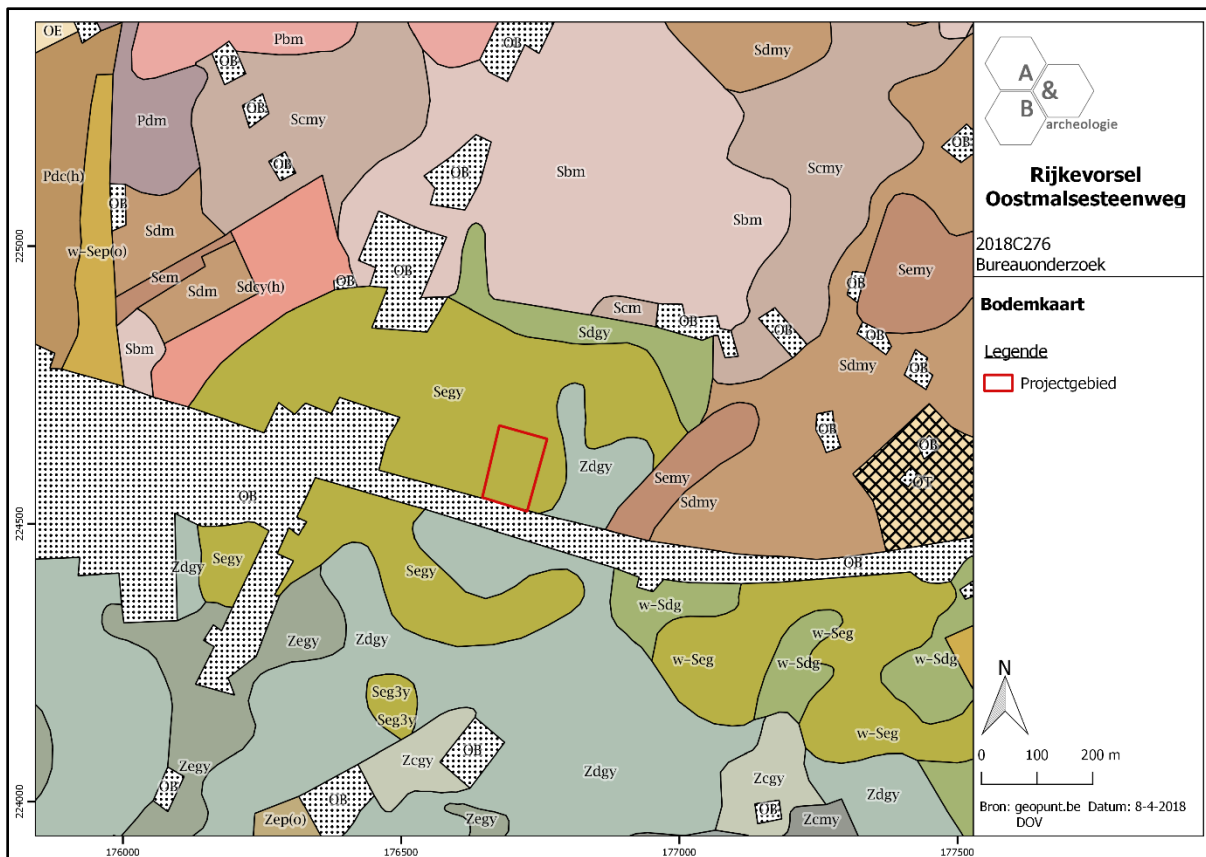
Het plangebied is te situeren op een vlak terrein, met hoogtewaarden tussen +26,65 en +27,00m TAW. Deze hoogtewaarden dateren van ca. 2014, van voor dat het plangebied zijn huidige invulling kenden. De schommelingen te zien op figuur 17 geven aan dat er op dat moment enige vorm van grondwerken aan de gang waren op het terrein (de afstanden tussen iets hoger/iets lager niveau van het maaiveld zijn niet te interpreteren als bijvoorbeeld ploegvoren, daarvoor liggen ze te ver uit elkaar). De gronden ten noorden bevinden zich op eenzelfde niveau, de gronden ten westen liggen iets hoger. Bodemkundig is het plangebied gelegen op Segy-bodem: natte lemig zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Ook de omliggende gronden kennen dezelfde bodemsoort.

Op de Centrale Archeologische Inventaris wordt aangeduid dat het plangebied deel uitmaakt van CAI Locatie 100218 (zie figuur 22), waar via luchtfotografie in 1998 vage sporen/verkleuringen zijn waargenomen. Verdere specificaties (aard van de sporen, verwachte tijdsperiode) ontbreken. Dergelijke verkleuringen werden via luchtfotografie ook waargenomen op CAI Locatie 104561. Op deze Locatie werden in 1911 verschillende urnen ("vol beenderen") aangetroffen, mogelijk uit de vroege ijzertijd. Mogelijk sluit deze site aan bij CAI Locatie 104554, de Helhoekheide, waar in 1902 meerdere grafstructuren (grafheuvels, urnen, losse crematies, vlakgraven) uit de ijzertijd werden gevonden. In 2002 werden bij een veldprospectie op CAI Locatie 105897 lithisch materiaal uit de steentijd en aardewerk uit de metaaltijden aangetroffen als losse vondst. Ten zuiden van het plangebied werd nog op meerdere locaties lithisch materiaal aangetroffen als losse vondst bij veldprospecties. Op CAI Locatie 104555 werden in 1915 4 urnen uit de late bronstijd gevonden als losse vondst.

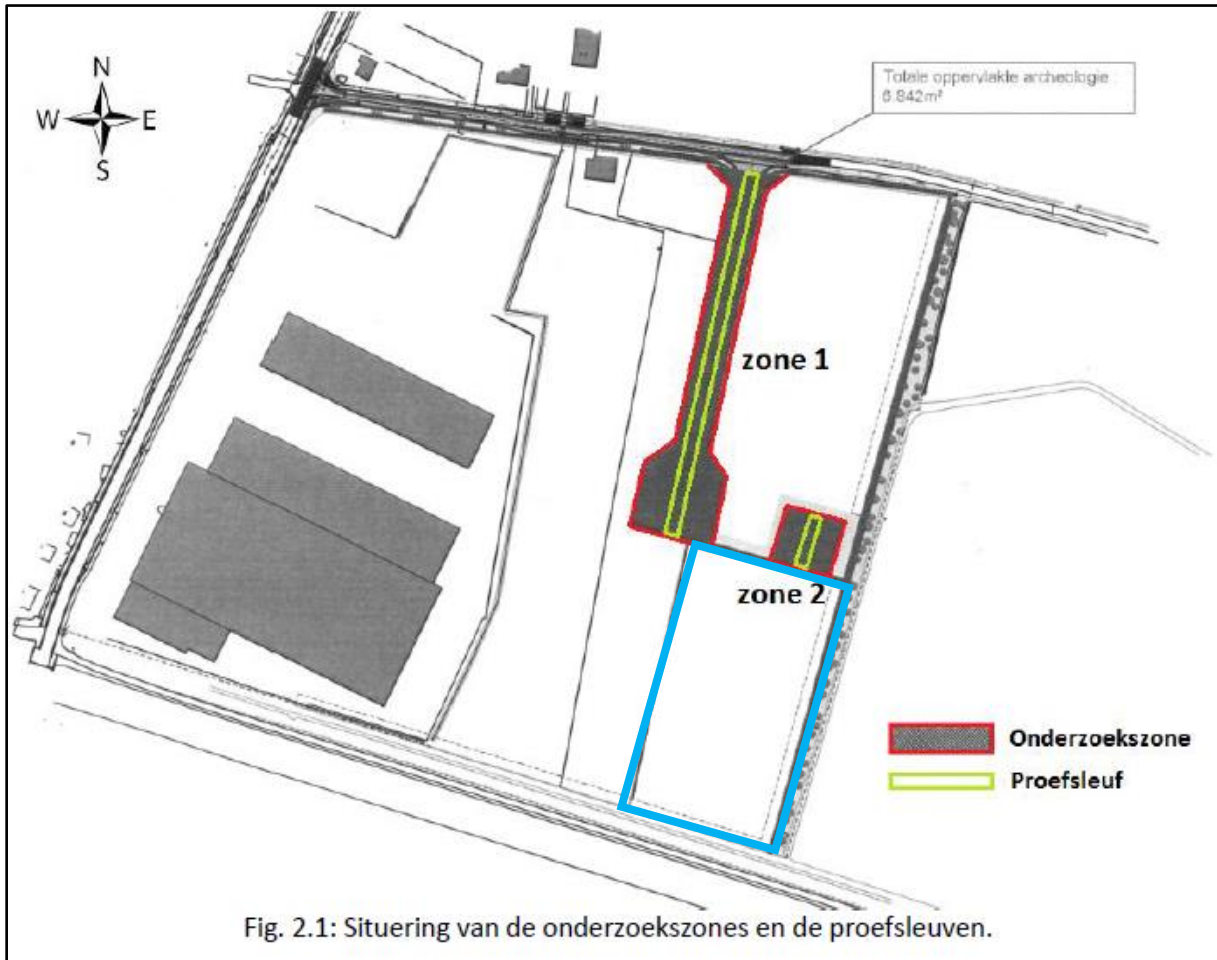
In 2013 werd de wegkoffer van de wegenis die hoort bij het bedrijventerrein onderzocht door middel van een proefsleuf, ook in een zone ten oosten ervan werd een proefsleuf aangelegd. Dit onderzoek situeerde zich net ten noorden van het plangebied, maar is zeker relevant voor het plangebied. Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat er zich een lage dichtheid van hoofdzakelijk natuurlijke bodemsporen bevond binnen de grenzen van de onderzoekszone. De geregistreerde spoorprofielen zijn ondiep bewaard en de aard van de bodemopbouw wees minstens op een aftopping van de spoorvullingen. Er werd geen verder onderzoek geadviseerd, en het onderzoeksgebied is ondertussen opgenomen als Gebieden Geen Archeologie (zie figuur 21). De onderzoekszone was eveneens gelegen binnen CAI Locatie 100218, de waarnemingen gekend via luchtfotografie konden in deze zone alleszins niet bevestigd worden.

Figuur 17 Plangebied aangeduid op het digitale hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 18 Plangebied aangeduid op de bodemkaart (bron: geopunt.be).

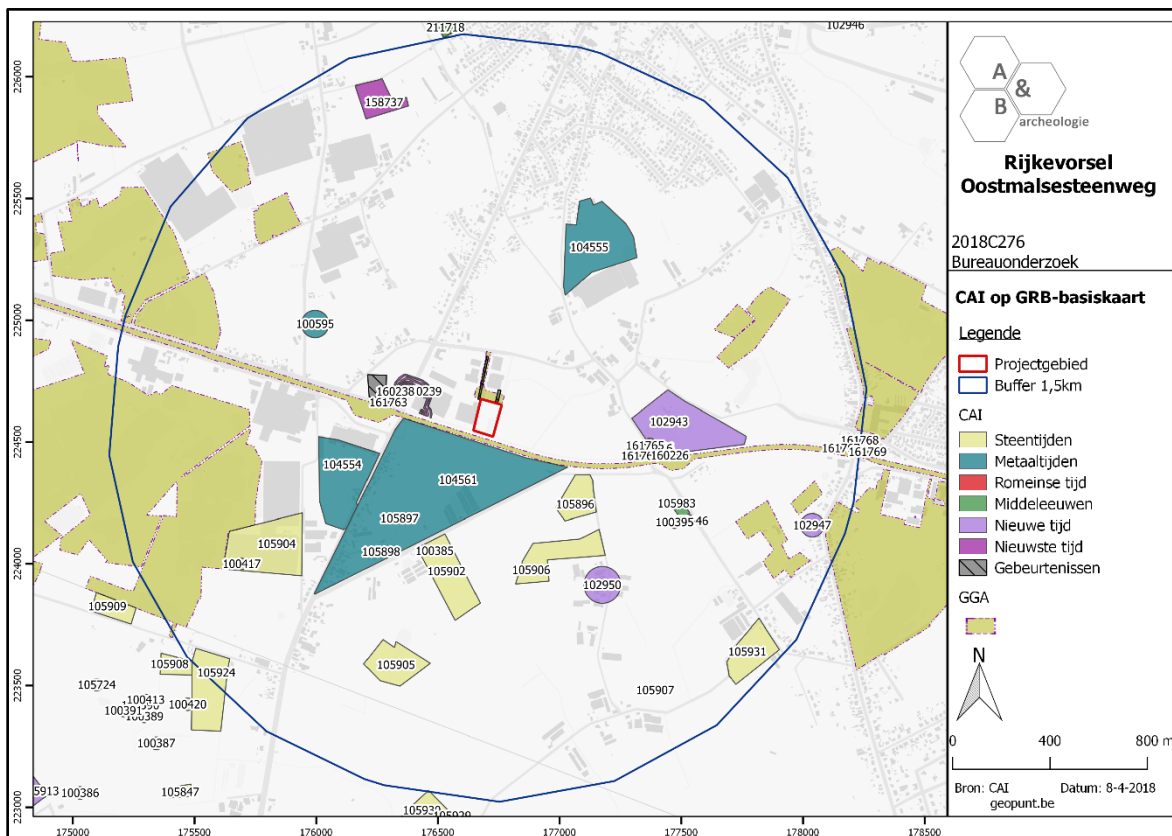

Figuur 19 Situering van het onderzoeksgebied en de aangelegde sleuven in 2013 (bron: VAN LIEFFERINGE & SMEETS, 2013, p. 9). Het huidige plangebied is in het blauw aangeduid.

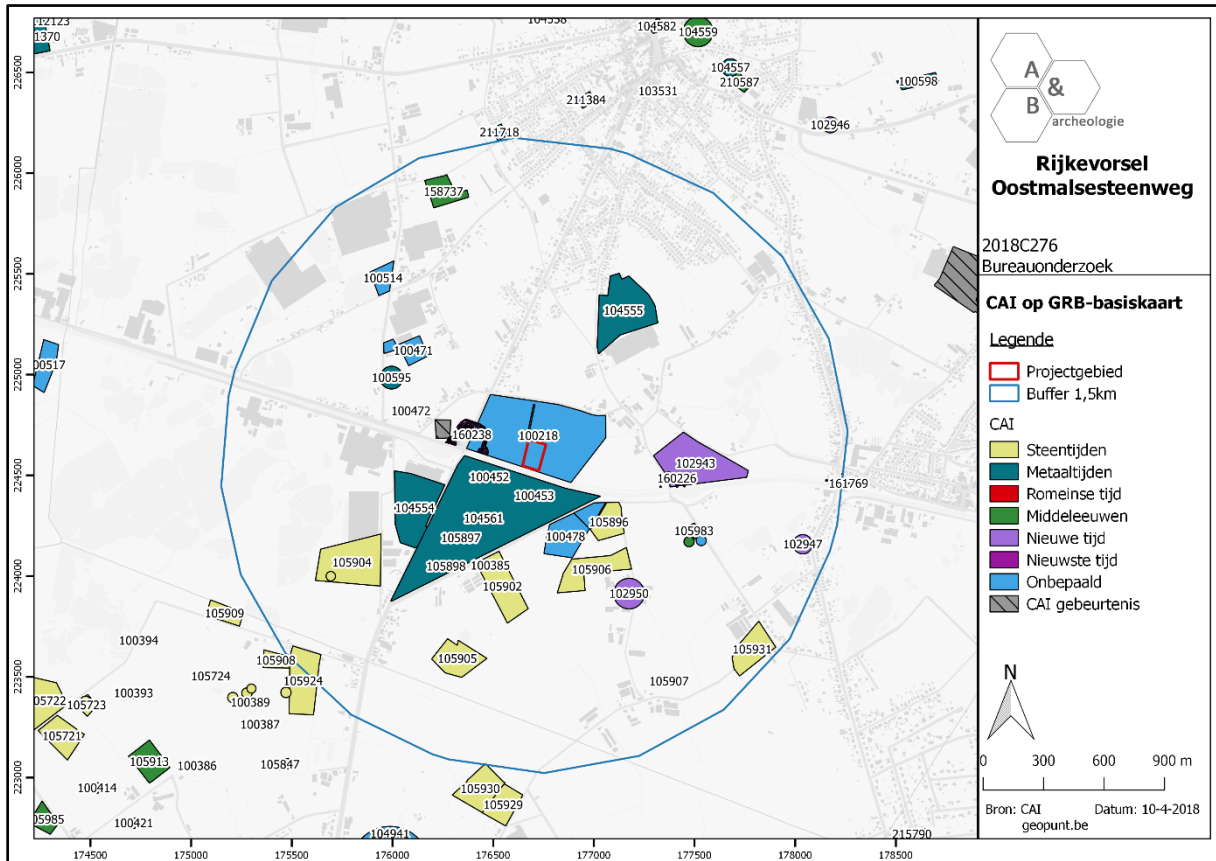

Fig. 3.2: Zicht op het bodemprofiel in profielput 2 (zone 2).

Figuur 20 Bodemprofiel in zone 2, vlakbij het huidige plangebied (bron: VAN LIEFFERINGE & SMEETS, 2013, p. 12). Het archeologisch niveau bevindt zich amper 20 à 30cm onder het maaiveld.

Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de CAI, versie 1 (bron: CAI en geopunt.be).

Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de CAI, versie 2 (bron: CAI en geopunt.be).

2.3. Synthese

Het plangebied is momenteel volledig ingenomen door een bedrijventerrein, bestaande uit een loods met eromheen verharding, een bufferbekken en een dubbele gracht. Het huidige bufferbekken in de zuidoostelijke hoek van het terrein kwam er in de plaats van een ander bufferbekken, in de zuidwestelijke hoek.

Recent archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op percelen grenzend aan de noordzijde van het plangebied leverde zo goed als geen antropogene sporen op. Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen, de enkele sporen waren afgetopt en het archeologisch niveau bevond zich vlak onder (20 à 30cm) het maaiveld. De directe omgeving van het plangebied heeft evenwel een hoge archeologische verwachting (o.a. prospectievondsten uit de steentijd, grafstructuren uit de metaaltijden, en meerdere onbepaalde verkleuringen gekend via luchtfotografie), maar dat beeld werd alleszins niet bevestigd via dat proefsleuvenonderzoek.

De terreinen van het plangebied kennen een gelijkaardige bodemopbouw en hoogteligging dan de aangrenzende gronden die werden onderzocht bij het proefsleuvenonderzoek. Derhalve kan er van uitgegaan worden dat een eventueel archeologisch niveau zich voorafgaand de inrichting van het bedrijventerrein eveneens ondiep onder het maaiveld bevond, en dat dit ook reeds afgetopt was. Dit niveau zal door de aanleg van de bufferbekkens en de grachten, het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het oprichten van de bestaande loods en de verhardingen ongetwijfeld reeds verstoord zijn. Er kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat er geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is op het onderzochte terrein.

Op basis van bovenstaande argumenten zijn er geen verdere archeologische maatregelen nodig en kon de rapportering beperkt blijven tot een archeologienota met beperkte samenstelling.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor een terrein langsheen de Oostmalsesteenweg in Rijkevorsel (provincie Antwerpen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 5000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 11640m² groot en momenteel volledig ingenomen door een bedrijventerrein, bestaande uit een loods met eromheen verharding, een bufferbekken en een dubbele gracht. Het huidige bufferbekken in de zuidoostelijke hoek van het terrein kwam er in de plaats van een ander bufferbekken, in de zuidwestelijke hoek. De geplande werken voorzien in de uitbreiding met een nieuwe loods van 102 bij 29,38m, met daaromheen een nieuwe verharding. De bestaande inrichting wordt hierbij verwijderd. Het bufferbekken wordt gesupprimeerd en verlegd naar de oostelijke strook van het plangebied.

Recent archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op percelen grenzend aan de noordzijde van het plangebied leverde zo goed als geen antropogene sporen op. Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen, de enkele sporen waren afgetopt en het archeologisch niveau bevond zich vlak onder (20 à 30cm) het maaiveld. De directe omgeving van het plangebied heeft evenwel een hoge archeologische verwachting (o.a. prospectievondsten uit de steentijd, grafstructuren uit de metaaltijden, en meerdere onbepaalde verkleuringen gekend via luchtfotografie), maar dat beeld werd alleszins niet bevestigd via dat proefsleuvenonderzoek.

De terreinen van het plangebied kennen een gelijkaardige bodemopbouw en hoogteligging dan de aangrenzende gronden die werden onderzocht bij het proefsleuvenonderzoek. Derhalve kan er van uitgegaan worden dat een eventueel archeologisch niveau zich voorafgaand de inrichting van het bedrijventerrein eveneens ondiep onder het maaiveld bevond, en dat dit ook reeds afgetopt was. Dit niveau zal door de aanleg van de bufferbekkens en de grachten, het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het oprichten van de bestaande loods en de verhardingen ongetwijfeld reeds verstoord zijn. Er kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat er geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is op het onderzochte terrein.

Op basis van bovenstaande argumenten zijn er geen verdere archeologische maatregelen nodig en kon de rapportering beperkt blijven tot een archeologienota met beperkte samenstelling.

4. Bibliografie

- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- VAN LIEFFERINGE N. & SMEETS M., 2013, *Het archeologisch vooronderzoek aan Het Looi te Rijkevorsch*, Kessel-Lo (Studiebureau Archeologie bvba, Archeo-rapport 160).

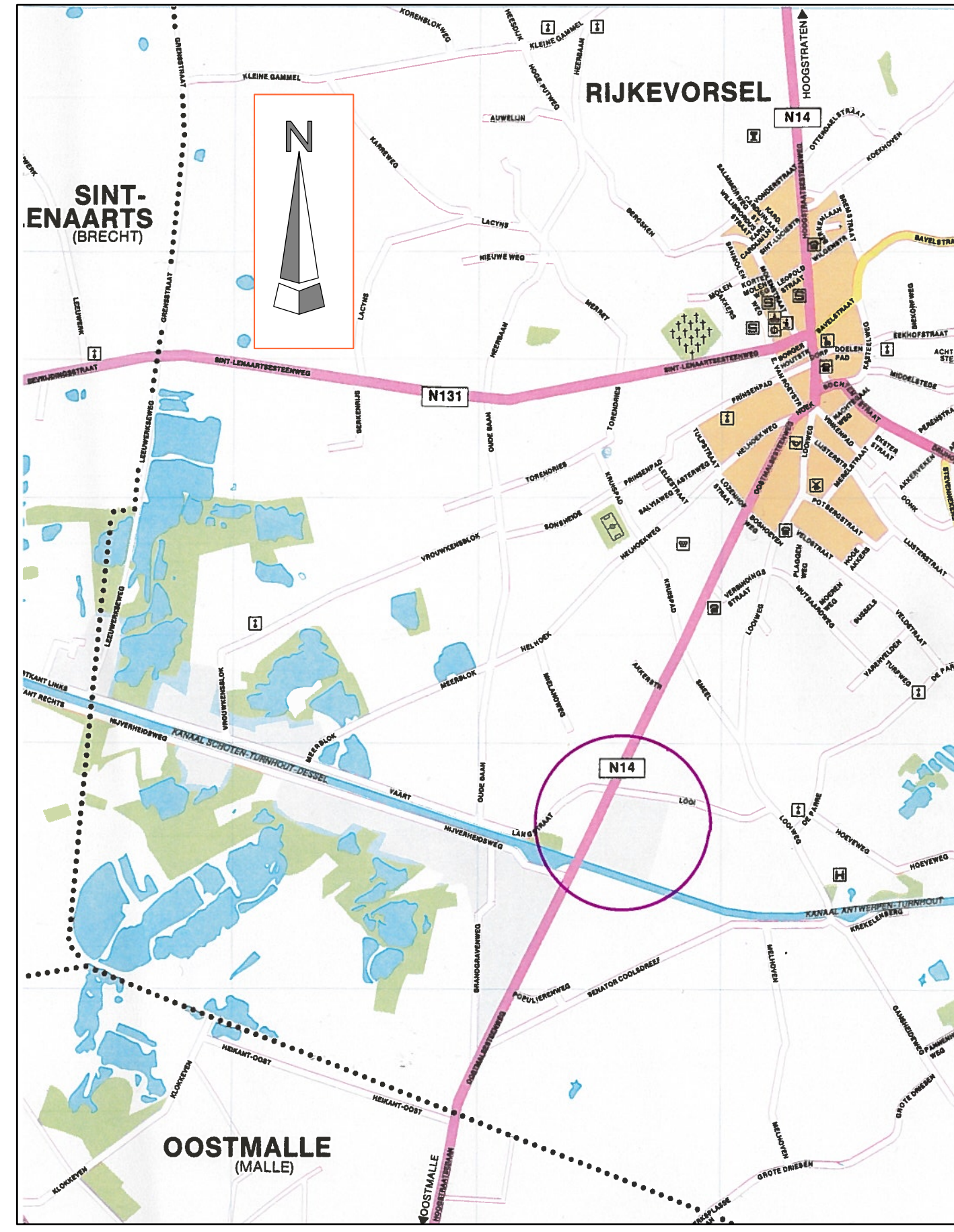
5. Bijlages

- Figurenlijst

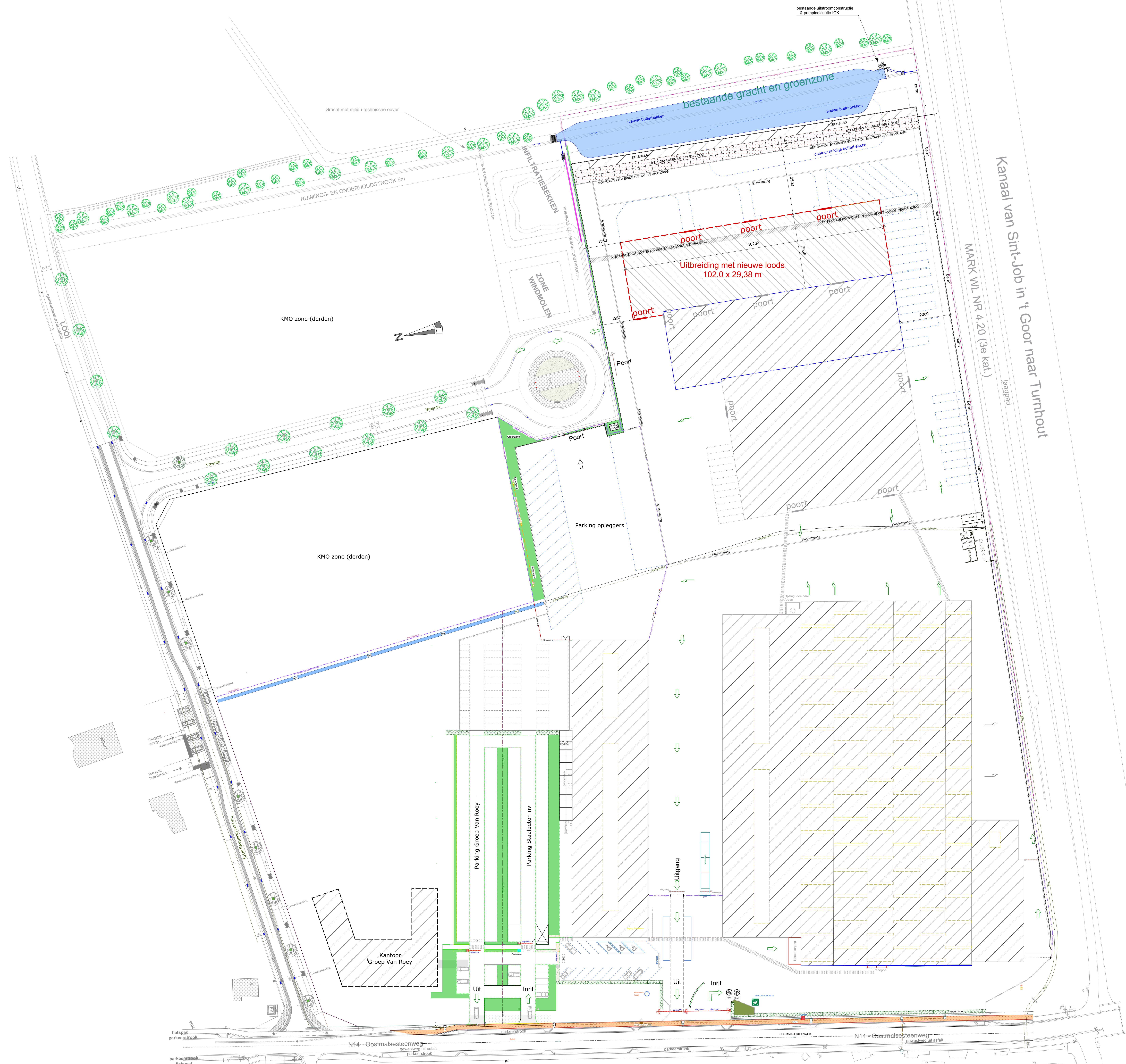
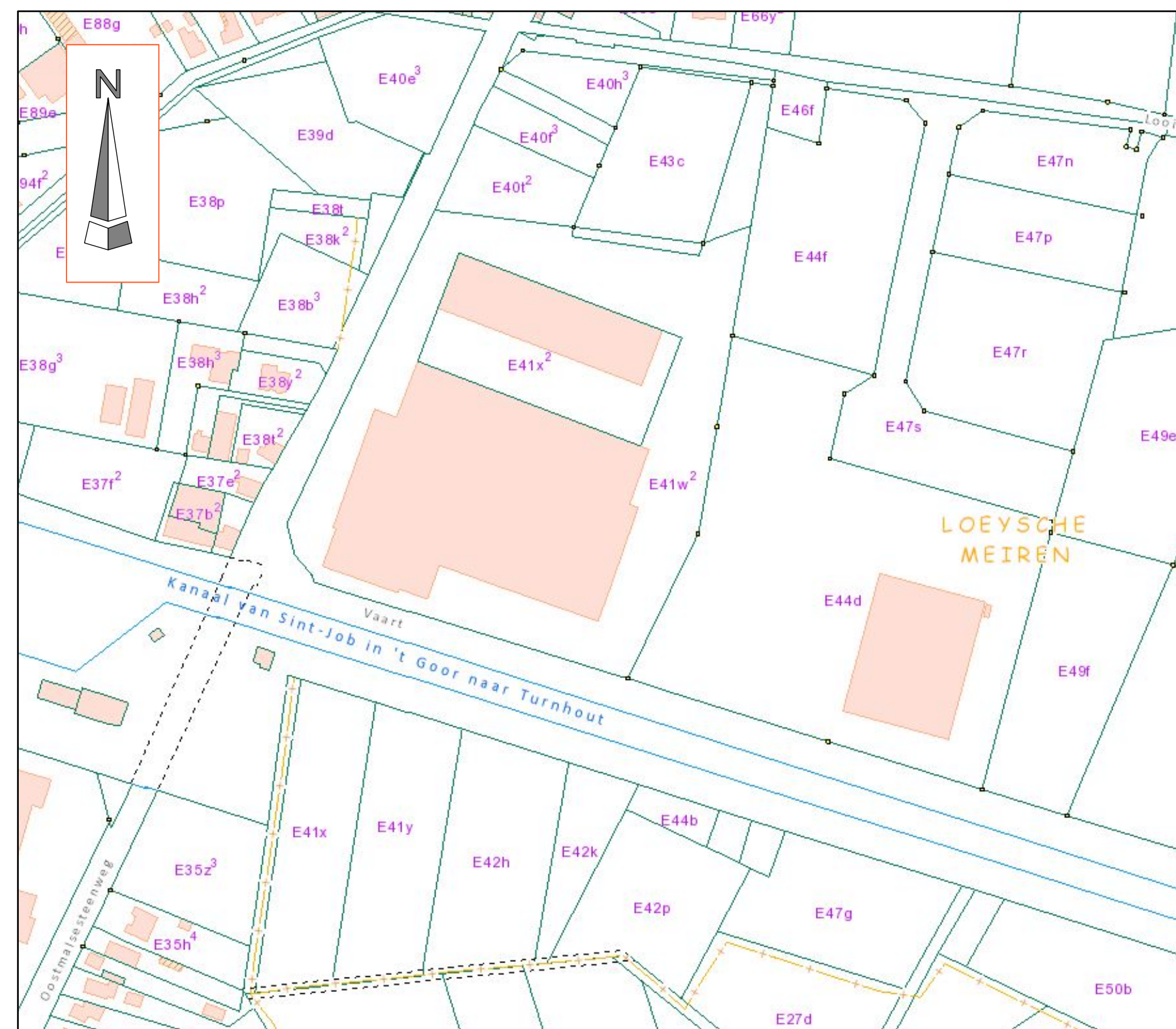
Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt).	6
Figuur 2 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	7
Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	7
Figuur 4 Zicht op de kadasterkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	8
Figuur 5 Uittreksel uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer). Zie bijlage voor het volledige plan. ...	8
Figuur 6 Plangebied aangeduid op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).	9
Figuur 7 Plangebied aangeduid op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	10
Figuur 8 Plangebied aangeduid op de Vandermaelenkaart (bron: geopunt.be).	10
Figuur 9 Plangebied aangeduid op de topografische kaart van 1872 (bron: NGI).	11
Figuur 10 Plangebied aangeduid op de topografische kaart van 1909 (bron: NGI).	11
Figuur 11 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	12
Figuur 12 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	12
Figuur 13 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2013 (bron: geopunt.be).	13
Figuur 14 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2014 (bron: geopunt.be).	13
Figuur 15 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2015 (bron: geopunt.be).	14
Figuur 16 Plangebied aangeduid op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).	14
Figuur 17 Plangebied aangeduid op het digitale hoogtemodel (bron: geopunt.be).	16
Figuur 18 Plangebied aangeduid op de bodemkaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 19 Situering van het onderzoeksgebied en de aangelegde sleuven in 2013 (bron: VAN LIEFFERINGE & SMEETS, 2013, p. 9). Het huidige plangebied is in het blauw aangeduid.	17
Figuur 20 Bodemprofiel in zone 2, vlakbij het huidige plangebied (bron: VAN LIEFFERINGE & SMEETS, 2013, p. 12). Het archeologisch niveau bevindt zich amper 20 à 30cm onder het maaiveld.	18
Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de CAI, versie 1 (bron: CAI en geopunt.be).	18
Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de CAI, versie 2 (bron: CAI en geopunt.be).	19

Bijlage: Bouwplan (bron: initiatiefnemer)

situatieplan 1/20.000

kadasterplan 1/2.500

Legende

- Nieuw te bouwen werkplaats
- Bestaande werkplaatsen
- Perceelsgrens
- Omheining
- Groenzone door beplanting

Datum	Opmerkingen	Index

provincie : ANTWERPEN
gemeente : RIJKEVORSEL

Opdracht : BOUWEN VAN EEN INDUSTRIELE HALL

Ligging : Oostmalsesteenweg 269 - Rijkevorsel
Kadastr. 2de afd. Sectie E nrs 41x², 41w² en 44D delen

<p>Architect Jef Van Roey Nijverheidsweg 16 2310 Rijkevorsel Tel 03/309 17 38 Fax 03/309 23 55</p>	<p>Opdrachtgever Staalbeton nv Oostmalsesteenweg 269</p>
<p>Arch. J. Van Roey</p>	<p>Marc De Beuckeleer</p>

BOUWAANVRAAG
Inplanting, situatie en kadasterplan